

* * *

2

Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΦΑΙΝΟΜΕΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ Η ΔΙΚΗ ΜΑΣ ΓΑΛΗΝΗ.— Τὸ σπουδαιότερο τῶν τελευταίων γεγονότων—ὅτι «ὁ Θεὸς πέθανε», ὅτι ἡ πίστις στὸ Χριστιανικὸ Θεὸ ἔγινε ἀναξία πίστεως—ἀρχίζει τώρα νὰ ρίχνῃ τὶς πρώτες σκιές του ἐπάνω στὴν Εὐρώπη. Γιὰ τοὺς λίγους τουλάχιστο, πού τὸ μάτι τους, ἡ φιλύποπτη ματιά τους εἶναι ἀρκετὰ ἰσχυρὴ καὶ λεπτὴ γι' αὐτὸ τὸ δράμα, κάποιος ἥλιος φαίνεται πὼς ἔδυσσε, κάποια παλαιά, βαθειὰ πεποίθηση φαίνεται, πὼς μεταβλήθηκε σὲ ἀμφιβολία: ὁ παλαιὸς μας κόσμος πρέπει νὰ τοὺς φαίνεται μέρα μὲ τὴν ἡμέρα πῶς σκοτεινιάσμενος, πῶς ἀμφίβολος, ἀλλόκοτος καὶ «γερασμένος». Γενικὰ ὅμως μπορεῖ κανένας νὰ εἰπῇ, ὅτι τὸ γεγονὸς καθ' ἑαυτὸ εἶναι πάρα πολὺ μεγάλο, πάρα πολὺ ἀπόμακρο, ξεπερνάει πολὺ τὴν ἀντιληπτικὴ δύναμη των περισσοτέρων ἀνθρώπων, ὥστε νὰ ὑποθέσῃ κανένας, ὅτι ἡ ἀγγελία αὐτοῦ τοῦ γεγονότος μπορούσε νὰ φτάσῃ ὡς ἐκείνους· ἀφίνω κατὰ μέρος πολλούς, πού ἤξεραν ἤδη, τί εἶχε συμβῆ καὶ ὅτι, τώρα πού ἡ πίστις αὐτὴ ἔχει ὑπονομευθῆ, ὅλα πρέπει νὰ σωριαστοῦν κάτω,—διότι ἐπάνω σ' αὐτὴ τὴν πίστις εἶχαν οἰκοδομηθῆ τόσα πολλά, τόσα πολλά στηριζόνταν σ' αὐτὴ καὶ εἶχαν γίνει ἓνα μαζί της: παραδείγματος χάριν, ὀλόκληρη ἡ ἠθικότης τῆς Εὐρώπης μας. Ἡ κάπως μακρὰ, ἀπερραντὴ καὶ ἀδιάκοπη αὐτὴ πορεία κατάρρευσης, καταστροφῆς, ἐρειπίων καὶ ἀνατροπῆς, ἡ ὁποία ἐπίκειται τώρα: ποίος τὸ ἔχει στοχαστῆ βαθειὰ σήμερα, ὅτι πρέπει νὰ παρουσιασθῆ ὡς διδάσκαλος καὶ κήρυκας τέτοιας φοβερῆς λογικῆς τρόμου, ὡς προφήτης μιᾶς περιόδου κατήφειας καὶ σκοτείνιας, περιόδου, ὁμοία τῆς ὁποίας δὲν ἔχει ποτὲ ἴσως ἰδεῖ ὁ κόσμος;... Ἀκόμα καὶ μεῖς, οἱ γεννημένοι νὰ λύνουμε αἰνίγματα, πού περιμένουμε ἐπάνω στὰ βουνὰ ὡς σκοποὶ ἀνάμεσα στὸ σήμερα καὶ στὸ αὔριο, τριγυρισμένοι μὲ τὶς ἀντιφάσεις των, ἐμεῖς οἱ πρωτότοκοι, τὰ πρώιμα παιδιά τοῦ ἐρχομένου αἰῶνα, πού αὐτῶν κυρίως τὸ μάτι ἔπεσε στὶς σκιές πού θὰ σκιάσουν σὲ λίγο τὴν Εὐρώπη—πὼς συμβαίνει ἀκόμα καὶ μεῖς χωρὶς νὰ συμπαθοῦμε ἀληθινὰ τὴν περίοδο αὐτὴ τῆς σκοτείνιας, τὴν κοιτάζουμε νὰ πλησιάζῃ χωρὶς προσωπικὰ ν' ἀνησυχοῦμε καὶ νὰ φοβούμεσθε; Εἴμαστε ἴσως

ἀκόμα πάρα πολὺ ὑπὸ τὴν ἄμεση ἐπίδραση τοῦ γεγονότος—καὶ ἢ ἐπίδραση αὐτῆ, ὅσον ἀφορᾷ ἡμᾶς, εἶναι ἴσως τὸ ἀντίθετο ἀπὸ κεῖνο πού ἔπρεπε κανένας νὰ περιμένῃ—ὅτι δὲν εἶναι καθόλου θλιβερὸ καὶ μελαγχολικόν, παρὰ εἶναι μᾶλλον σὰν κάποια νέα καὶ ἀπερίγραπτη ποικιλία φωτός, εὐτυχίας, ἀνακούφισης, ζωντάνιας θάρρους καὶ μέρας πού ξημερώνει;... Πράγματι, ἡμεῖς οἱ φιλόσοφοι, τὰ «ἐλεύθερα πνεύματα», νιώθουμε τὸν ἑαυτὸ μας, σὰν νὰ μᾶς καταυγάζῃ κάποιο καινούργιο γλυκοχάραμα μὲ τὴν πληροφορία, ὅτι «ὁ παλαιὸς Θεὸς πέθανε»· ἡ καρδιά μας ξεχειλίζει ἀπὸ εὐγνωμοσύνη καὶ θάμβος, ἀπὸ προαίσθησι καὶ προσδοκία. Ἐπὶ τέλους ὁ ὀρίζοντας φαίνεται ν' ἀνοιξοῦν ἀκόμα μιὰ φορὰ, ἔστω κι ἂν δὲν εἶναι ἀκόμα φωτεινός· τὰ καρᾶβια μας μποροῦν ἐπὶ τέλους νὰ κάνουν πανιὰ καὶ ν' ἀντικρῦσουν κάθε κίνδυνο· ὁ διορατικὸς μπορεῖ πάλι νὰ ριψοκινδυνεύσῃ· ἡ θάλασσα, ἡ δική μας θάλασσα, εἶναι πάλι ἐλεύθερη ἔμπρός μας· ἴσως ποτὲ ὡς τώρα δὲν ὑπῆρχε τέτοια «ἐλεύθερη θάλασσα».

*
*
*

ΠΩΣ “Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ,, ΚΑΤΑΝΤΗΣΕ ΝΑ ΓΙΝΗ ΜΥΘΟΣ

1 Ὁ ἀληθινὸς κόσμος, ὁ προσιτὸς σιὸ σοφόν, τὸν εὐσεβῆ καὶ τὸν ἐνάρετο—ζῆ μέσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμον, **ΑΥΤΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ.**

(Ὁ παλαιότατος τύπος τῆς ἰδέας ἦταν σχετικὰ ἔξυπνος, ἀπλός, πειστικὸς. Ἦταν Παράφραση τῆς πρότασης, «Ἐγὼ, ὁ Πλάτων εἶμαι ἡ ἀλήθεια»).

2) Τὸν ἀληθινὸν κόσμον, πού εἶναι ἀπρόσιτος γιὰ τὴν ὥρα, τὸν ἔχουν τάξει τοῦ σοφοῦ, τοῦ εὐσεβῆ καὶ τοῦ ἐνάρετου, («τοῦ ἁμαρτωλοῦ πού μετανοεῖ»).

(Πρόοδος τῆς ἰδέας: γίνεται πιὸ λεπτή, πιὸ ἐπίβουλη, πιὸ ἀόριστη—**ΓΙΝΕΤΑΙ ΓΥΝΑΙΚΑ**, γίνεται χριστιανή).

3) Ὁ ἀληθινὸς κόσμος εἶναι ἀπρόσιτος, δὲν μπορεῖ ν' ἀποδειχθῆ, δὲν μπορεῖ νὰ ὑποσχεθῆ τίποτα· ἀλλὰ ἀκόμα καὶ ὡς σκέψη μόνο, εἶναι παρηγοριά, καθῆκον, προσταγή. (Κατὰ βάθος εἶναι ἀκόμα ὁ παλαιὸς ἥλιος· ἀλλὰ ὅπως φαίνεται ἀπὸ μέσα

ἀπ' τὴν δμίχλη καὶ τὸ σκεπτικισμό· ἡ ἰδέα ἔχει γίνεαι ὑψηλή, χλωμή, βόρεια, Καινιξβεργικὴ*.

4) Ὁ ἀληθινὸς κόσμος εἶναι ἀπρόσιτος; Ὅπως κι ἂν εἶναι, κανένας δὲν τὸν ἔφτασε. Καὶ ὡς ἀφθαστος εἶναι καὶ ἄγνωστος. Ἐπομένως δὲν παρηγορεῖ πιά, δὲν σώζει, οὔτε ἐξαναγκάζει: κάτι ποῦ εἶν' ἄγνωστο, σὲ τί μπορεῖ νὰ μᾶς ἐξαναγκάσῃ;

(Τὸ μούχρωμα τῆς αὐγῆς. Τὸ λογικὸ ἀποταυρίζεται καὶ χασμουριέται γιὰ πρώτη φορά. Λαλεῖ ὁ πετεινὸς τοῦ θετικισμοῦ).

5) Ὁ «ἀληθινὸς κόσμος» — ἰδέα ποῦ δὲν ἔχει πιά κανένα σκοπό, ποῦ δὲν ἐξαναγκάζει κανένα σὲ τίποτα — ἄχρηστη ἰδέα, ποῦ ἐγίνε ἐντελῶς περιττή, ἐπομένως ξεπερασμένη ἰδέα: ἄς τὴν καταργήσουμε!

(Καθαρὸ φῶς τῆς ἡμέρας· πρόγευμα· ξαναγυρίζει ὁ κοινὸς νοῦς καὶ ἡ γαλήνη· ὁ Πλάτων κοκκινίζει ἀπὸ ντροπὴ κι ὄλα τὰ ἐλεύθερα πνεύματα ἀρχίζουν τὸν καυγᾶ).

6) Ἐχομε καταργήσει τὸν ἀληθινὸ κόσμο: ποιὸς κόσμος μένει; ἴσως ὁ φαινομενικὸς κόσμος;... Ὁχι βέβαια! **ΚΑΤΑΡΓΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΑΛΗΘΙΝΟ ΚΟΣΜΟ ΚΑΤΑΡΓΗΣΑΜΕ ΜΑΖΙ ΚΑΙ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΙΚΟ ΚΟΣΜΟ!**

(Καταμεσήμερο· ἡ ὥρα, ποῦ γίνεται ὁ πιὸ κοντὸς ἡσκίος· τὸ τέλος τῆς μακρότατης πλάνης· τὸ ζενίθ τῆς ἀνθρωπότητος· ἀρχίζει ὁ Ζαρατούστρας).

3

ΑΙΩΝΙΑ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ

ΤΟ ΒΑΡΥΤΑΤΟ ΦΟΡΤΙΟ. Τί θὰ ἔκανες, ἂν ἓνας δαίμων γλιστροῦσε κοντά σου στὴν πιὸ μεγάλη σου μοναξιά κάποια μέρα ἢ νύχτα καὶ σοῦ ἔλεγε: «Ἡ ζωὴ αὐτὴ ποῦ τὴ ζῆς αὐτὴ τὴ στιγμή κι ὅπως τὴν ἔζησες, αὐτὴ τὴ ζωὴ πρέπει νὰ τὴν ξαναζήσης ἄπειρες φορές· καὶ δὲ θὰ ὑπάρχη τίποτε καινούργιο στὴ ζωὴ σου αὐτὴ, παρὰ κάθε πόνος καὶ κάθε χαρὰ καὶ κάθε σκέψη καὶ κάθε στεναγμὸς καὶ ὄλα τὰ ἀπείρως μικρὰ καὶ μεγάλα τῆς ζωῆς σου πρέπει νὰ ξανάρχωνται πάλι καὶ ὄλα στὴν ἴδια σειρὰ κι ἀκολουθία καὶ ὁμοίως τούτη ἢ ἀράχνη καὶ τοῦτο τὸ σεληνόφως ἀνάμεσα στὰ δέντρα καὶ ὁμοίως αὐτὴ τὴ στιγμή καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος. Τὸ αἰώνιο ρολόγι τῆς ὑπαρξῆς θὰ στρέφῃ αἰ-

* Ὁ φιλόσοφος Kant γεννήθηκε στὴν Καινιξβέργη.

ωνίως ὄλο καὶ πάλι καὶ σὺ μαζί του, ἐσὺ ὁ κόκκος τῆς ἄμμου» ! Δὲν θάπεφτες κάτω νὰ τρίζης τὰ δόντια καὶ νὰ καταριέσαι τὸ δαίμονα, ποὺ σοῦ εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια ; Ἡ δοκίμασες καμιά φορὰ τὴ φρικαλέα στιγμή, ποὺ θὰ τοῦ ἔλεγες : «Εἶσαι Θεός, καὶ ποτέ μου δὲν ἄκουσα τέτοιο θεῖο πράγμα» ! Ἡ ἂν ἡ σκέψη αὐτὴ σὲ ἐξουσίαζε, ὅπως εἶναι, θὰ σὲ μεταμόρφωνε καὶ ἴσως θὰ σὲ συνέτριβε ἢ ἐρώτηση ὡς πρὸς ὅλα καὶ τὸ κάθε τι : «Τὸ θέλεις αὐτὸ ἄλλη μιὰ φορὰ καὶ ἐπίσης γιὰ ἄπειρες φορές» ; Θὰ σοῦ βάραινε τὴν ἐνέργεια σὰν τὸ πιὸ βαρὺ φορτίο ! Ἡ, πῶς θὰ τὰ εἶχες καλὰ μὲ τὸν ἑαυτό σου καὶ μὲ τὴ ζωὴ, ὥστε τίποτε πλέον νὰ μὴ λαχταρᾷς μὲ τὴν καρδιά σου, παρὰ τὴν τελευταία αὐτὴ αἰώνια κύρωση καὶ ἐπισφράγιση ;

* *

Νιώθεις, ὅτι θὰ πρέπει νὰ εἰπῆς τὸ «ἔχε γειά», καὶ ἴσως πολὺ γρήγορα—καὶ αὐτοῦ τοῦ αἰσθήματός σου τὸ ἠλιοβασίλεμα καταυγάζει τὴν εὐτυχία σου. Πρόσεξέ το αὐτὸ τὸ σημάδι : σημαίνει πῶς ἀγαπᾷς τὴ ζωὴ καὶ τὸν ἑαυτό σου, τὴ ζωὴ, ὅπως τὴ βρῆκες καὶ σὲ διαμόρφωσε—καὶ ὅτι ἐπιθυμοῦμεν νὰ τὴ διαιωνίσῃς—*NON ALIA SED HAEC VITA SEMPERTERNA!* Σκέψου ὅμως ἄκόμα καὶ τοῦτο!—ὅτι τὸ ἐφήμερο δὲν παύει νὰ τραγουδῇ τὸ σύντομο τραγούδι του καὶ ὅτι ἀκούοντας κανέναν τὴν ἀρχὴ τῆς μελωδίας κοντεύει νὰ πεθάνῃ ἀπὸ τὸν καημό, μὲ τὴν ἰδέα, ὅτι μπορεῖ νὰ σβῆσῃ γιὰ πάντα. Μὴ ψάχνης νὰ βρῆς καμιά μακρυνὴ ἀγνωστὴ μακαριότητα καὶ εὐλογία καὶ χάρη, παρὰ ζῆσε ἔτσι, ὅπως θὰ ἤθελες νὰ ξαναζήσης καὶ εἰς αἰῶνας αἰῶνων ! Ἡ κάθε στιγμή μᾶς θυμίζει τὸ ἔργο μας.

Οἱ κύριες τάσεις : 1) Μὲ κάθε τρόπο κάμε νὰ ριζώσῃ ἡ ἀγάπη γιὰ τὴ ζωὴ, γιὰ τὴ δική σου ζωὴ ! Ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν σοφίζεσαι πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ—ἂν μὲ αὐτὸ πολλαπλασιάσῃς ἀληθινὰ τὴ χαρὰ στὴ ζωὴ σου—τὸ ἀμέσως ἐπόμενο πρέπει νὰ ἀνέχεται, ὅσο μπορεῖ τὸ δυσάρεστο καὶ μὲ αὐτὸ ἡ ζωὴ νὰ παίρνῃ νέα, μεγάλη ἐγκαρτέρηση.

2) Νὰ εἶσαι ἀδιάλλακτος ἐχθρὸς πρὸς τὸ κάθε τι καὶ πρὸς ὅποιονδήποτε προσπαθεῖ νὰ κἀνῃ ὑποπτη τὴν ἀξία τῆς ζωῆς. δηλαδή πρὸς τὸ συσκοτισμὸ (*obscurantisme*), πρὸς τοὺς δυσάρεστοιμένους καὶ τοὺς μεμψίμοιρους. Μὴν ἐπιτρέπῃς τὴν ἀναπα-

ραγωγή τους! Κι όμως ἡ ἔχθρα σου πρέπει νὰ γίνη ἡ ἴδια μέσον ἡδονῆς! Δηλαδή χαμογέλα, ἀστειέψου, κατάστρεψε χωρίς ἔσωτερικὴ πικρία! Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀγώνας μας μέχρι θανάτου.

ΤΟΥΤΗ Η ΖΩΗ — Η ΔΙΚΗ ΣΟΥ ΑΙΩΝΙΑ ΖΩΗ!

* *

Γιὰ νὰ ἀνθέξουμε στὴ σκέψη τῆς ἀνακύκλωσης, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπ' τὴν ἠθικὴ· χρειάζονται νέα μέσα κατὰ τοῦ γεγονότος ΠΟΝΟΣ (πόνος θεωρούμενος ὡς τὸ ὄργανο καὶ ὁ πατέρας τῆς ἡδονῆς· δὲν ὑπάρχει αὐξουσα συνείδηση πόνου)· χρειάζεται ἡδονή, πὺ προέρχεται ἀπὸ κάθε λογῆς ἀβεβαιότητα καὶ δοκιμὴ ὡς ἀντίρροπο πρὸς τὴν ἄκρα μοιρολατρεία· κατάργηση τῆς ἐννοίας «ἀνάγκη»· κατάργηση «τῆς βούλησης»· κατάργηση τῆς «ἀπολύτου γνώσης».

ΝΑ ΥΨΩΘΗ, ΟΣΟ ΓΙΝΕΤΑΙ, Η ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ τοῦ ἀνθρώπου, γιὰτὶ αὐτὴ δημιουργεῖ τὸν ὑπεράνθρωπο.

Ἄν τὸ σύμπαν εἶχε κάποιο τέρας, θὰ εἶχαμε φτάσει τώρα σ' αὐτὸ τὸ τέρας. Ἐὰν ὑπῆρχε κανένα εἶδος ἀπρόοπτη τελικὴ κατάσταση, θὰ εἶχαμε φτάσει ἐπίσης καὶ σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση. Ἄν ἦταν ἱκανὴ νὰ σταματήσει, ἢ νὰ σταθεροποιήσῃ οἷονδήποτε «ὄν», θὰ εἶχε τὴν ἱκανότητα αὐτὴ νὰ σταθεροποιηθῇ γιὰ μιὰ μόνο στιγμή στὴν ἐξέλιξί της· καὶ ἐξ ἄλλου, τὸ γίνεσθαι θὰ εἶχε τελεώσει ἐπὶ αἰῶνες καὶ μ' αὐτὸ μαζὶ καὶ κάθε σκέψη καὶ κάθε «πνεῦμα». Τὸ γεγονὸς ὅτι «ἡ διάνοια» εἶναι ἐν ἐξελίξει, ἀποδείχνει, ὅτι τὸ σύμπαν δὲν ἔχει τέρας, δὲν ἔχει τελικὴ κατάσταση καὶ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὄν. Ἡ παλαιὰ ὅμως συνήθεια νὰ νομίζουμε, ὅτι ὅλα τὰ φαινόμενα ἔχουν κάποιο σκοπὸ καὶ ὅτι ὑπάρχει κάποια διευθύνουσα τὸ σύμπαν καὶ δημιουργοῦσα θεότητα εἶναι τόσο ριζωμένη, ὥστε ὁ φιλόσοφος πρέπει πολὺ νὰ κοπιᾷ, γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἀπ' τὴν ἰδέα, ὅτι ὁ κόσμος δὲν ἔχει κανένα σκοπὸ. Ἡ ἰδέα, ὅτι τὸ σύμπαν ἀποφεύγει σκοπίμως ἓνα τέρας καὶ ὅτι μάλιστα γνωρίζει τεχνητὰ μέσα καὶ μ' αὐτὰ ἀποφεύγει νὰ πέσῃ μέσα στὴν κυκλικὴ κίνηση, ἡ ἰδέα αὐτὴ πρέπει νὰ περάσῃ ἀπ' τὸ νοῦ ἡλῶν ἐκείνων, πὺ εὐχαρίστως θὰ ἀπέδιδαν στὸ σύμπαν τὴν ἱκανότητα ν' ἀναγεννᾶται αἰωνίως— δηλαδή εὐχαρίστως θὰ ἐπέβαλλαν σὲ μιὰ δύναμη πεπερασμένη

καὶ καθωρισμένη, πού ἡ ποσότητά της εἶναι ἀμετάβλητη, ὅπως τὸ σύμπαν, τὸ θαυματουργὸ χάρισμα ν' ἀναστήνη αἰώνια τὶς μορφές καὶ τὶς καταστάσεις της. Ἄν καὶ τὸ σύμπαν δὲν εἶναι πλέον Θεός, μόλα ταῦτα πρέπει νὰ κατέχη τὴ θεία δύναμη νὰ δημιουργῇ καὶ νὰ μεταμορφώνη· πρέπει νὰ μὴν ἐπιτρέπη στὸν ἑαυτό του νὰ ξαναγυρίσῃ σὲ καμιὰ ἀπ' τὶς προηγούμενες μορφές του· πρέπει νὰ ἔχη ὄχι μόνο τὴν πρόθεση, ἀλλὰ καὶ τὰ μέσα γιὰ ν' ἀποφεύγῃ ὅ,τι λογιῆς ἐπανάληψη· κάθε δευτερόλεπτο μάλιστα τῆς ὑπαρξῆς του πρέπει νὰ ἐλέγχῃ κάθε μία κίνησή του, πρὸς τὸ σκοπὸ ν' ἀποφύγῃ τέρατα, τελικὲς καταστάσεις καὶ ἐπαναλήψεις—καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐπακόλουθα παρόμοιας ἀσυνχώρητης καὶ παράφρονος μεθόδου σκέψης καὶ ἐπιθυμίας. Ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ὁ παλαιὸς θρησκευτικὸς τρόπος σκέψης καὶ ἐπιθυμίας, πού μόλα ταῦτα λαχταρᾷ νὰ πιστεύῃ, ὅτι μὲ κάποιον τρόπο τὸ σύμπαν ὁμοιάζει μὲ τὸν παλαιό, ἀγαπημένο, ἄπειρο καὶ αἰώνιον δημιουργὸ Θεό,—ὅτι μὲ κάποιον τρόπο, « ὁ παλαιὸς Θεὸς ζῆ ἀκόμα»,—εἶναι ἡ ἴδια λαχτάρα τοῦ Σπινόζα, πού τὴν ἐξέφρασε μὲ τὸ «DEUS SIVE NATURA», (ἐκεῖνο πού πράγματι ἤθελε νὰ εἰπῇ, ἦταν «NATURA SIVE DEUS»). Ποιὰ λοιπὸν εἶναι ἡ πρόταση καὶ ἡ πίστις πρὸς αὐτήν, ὅπου διατυπώνεται ἄριστα ἡ ἀποφασιστικὴ μεταβολή, ἡ σημερινὴ ὑπεροχὴ τοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος ἐπὶ τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος τὸ ὁποῖον φαντάζεται, ὅτι ὑπάρχει θεός;

Δὲ θὰ ἔπρεπε νὰ ἦταν τούτη: τὸ σύμπαν ὡς δύναμη δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ἄπειρο, γιὰτὶ δὲν μπορεῖ νὰ νοηθῇ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο—ἀδυνατοῦμε νὰ συλλάβουμε τὴν ἔννοια ἄπειρη δύναμη, γιὰτὶ δὲ συμβιβάζεται μὲ τὴν ἰδέα τῆς δυνάμης; Ἄπ' αὐτὸ βγαίνει τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ σύμπαν δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ ἀνανεώνεται αἰωνίως.

Κάποιος αὐτοκράτορας εἶχε πάντα στὸ νοῦ του μέσα τὴ φευγαλέα φύση τῶν πάντων, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ μὴν τὰ παίρνῃ πολὺ σοβαρά, κι ἔτσι νὰ μπορῇ νὰ ζῆ ἡσυχος. Ἀντιθέτως ἔμένα τὸ κάθε τι μοῦ φαίνεται πάρα πολὺ σπουδαῖο, ὥστε νὰ εἶναι τόσο φευγαλέο· ἀναζητῶ γιὰ τὸ καθένα τὴν αἰωνιότητα· πρέπει κανένας νὰ πετάξῃ στὴ θάλασσα τὰ πιὸ πολύτιμα φάρμακα; Ἡ παρηγοριὰ μου εἶναι, ὅτι τὸ κάθε τι πού ὑπάρχει, εἶναι αἰώνιο: ἡ θάλασσα θὰ τὰ ξεβράσῃ πάλι.

Καὶ ξαίρετε, πῶς τὸ θεωρῶ ἐγὼ τὸ «σύμπαν»; Νὰ σᾶς τὸ Μάνν: Ὁ Νίτσε

δείξω στὸν καθρέφτη μου; Τὸ σύμπαν αὐτὸ εἶναι τέρας ἐνεργείας χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος· σταθερὴ καὶ ἀτράνταχτη ποσότητα ἐνεργείας, ποὺ οὔτε αὐξάνεται, οὔτε ἐλαττώνεται, ποὺ δὲ σώνεται, παρὰ μόνο ἀλλάζει ὄψη· ἐν τῷ συνόλω ὁ ὄγκος τῆς εἶναι ἀμετάβλητος, εἶναι νοικοκυριὸ χωρὶς κέρδη καὶ ζημίες, ἐπίσης ὁμως καὶ χωρὶς αὐξηση καὶ χωρὶς πόρους εισοδημάτων, τριγυρισμένο ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία σὰν νὰ εἶναι αὐτὴ σύνορο. Δὲν εἶναι τίποτε ἀόριστο ἢ σπάταλο, δὲν ἐκτείνεται στὸ ἄπειρο, παρὰ εἶναι ὠρισμένο ποσὸν ἐνεργείας μέσα στὸν περιορισμένο χῶρο καὶ ὄχι σὲ χῶρο ποὺ νὰ εἶναι κάπου κενός. Εἶναι μᾶλλον ἐνέργεια παντοῦ, εἶναι κίνηση δυνάμεων καὶ κυμάτων δυνάμεων, ἓνα ταυτοχρόνως καὶ πολλά, ποὺ ἐδῶ συσσωρεύεται κι' ἐκεῖ ἐλαττώνεται, θάλασσα δυνάμεων, ποὺ τρικυμίζουν ἐκεῖ μέσα καὶ λυσσομανοῦν, ποὺ αἰωνίως μεταβάλλονται, ποὺ αἰώνια κυλοῦν πίσω σὲ ἀναρίθμητους αἰῶνες γιὰ νὰ ξαναγυρίσουν, μὲ τὴν παλίρροια τῶν μορφῶν τους, ποὺ σχηματίζουν τὰ πιὸ περίπλοκα πράγματα ἀπὸ τοὺς ἀπλούστατους συνδυασμούς· ποὺ παράγουν τὰ πιὸ ὀρμητικά, τὰ πιὸ ἄγρια καὶ πιὸ ἀντιφατικὰ πράγματα ἀπὸ τὸ πιὸ ἤρεμο, τὸ πιὸ ἄκαμπτο, τὸ πιὸ παγωμένο ὑλικό, καὶ ποὺ ὕστερα ξαναγυρίζουν ἀπ' τὸ πολλαπλὸ στὸ ὁμοιόμορφο, ἀπὸ τὴν κίνηση τῶν ἀντιφάσεων πάλι πρὸς τὴν χαρούμενη ἁρμονία, ποὺ καταφάσκει τὸν ἑαυτὸ τῆς καὶ μέσα ἀκόμη στὴν ὁμοιογένεια τῶν διαδρομῶν του καὶ τῶν αἰώνων· ποὺ αἰωνίως εἶναι εὐτυχισμένες, σὰν κάτι ποὺ αἰωνίως ἀνακυκλώνεται—ἓνα γίνεσθαι ποὺ δὲν γνωρίζει κορεσμό, ἢ ἀηδία, ἢ κάματο:—αὐτὸς εἶναι ὁ Διονυσιακὸς μου κόσμος αἰωνίας αὐτοδημιουργίας καὶ αἰωνίας αὐτοκαταστροφῆς, ὁ μυστηριώδης αὐτὸς κόσμος διπλῆς ἠδυπάθειας· αὐτὸς ὁ «Πέραν τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ», χωρὶς σκοπὸ, ἐκτὸς ἂν ὑπάρχει κάποιος σκοπὸς τῆς μακαριότητος τοῦ κύκλου, χωρὶς βούληση, ἐκτὸς ἂν ἓνας κρίκος πρέπει ἀπὸ φυσικοῦ του νὰ κρατῇ τὴν καλωσύνη γιὰ τὸν ἑαυτὸ του—θέλεις νὰ δώσω ὄνομα στὸν κόσμο τὸ δικό μου; Θέλεις τὴ λύση ὅλων σου τῶν αἰνιγμάτων; Θέλετε ἐπίσης φῶς, ἔσεῖς οἱ βαθύτατα κρυμμένοι, οἱ ἰσχυρότατοι, οἱ πιὸ ἀτρόμητοι ἄνθρωποι τοῦ κατάμαυρου μεσονυχτιοῦ;—**Ο ΚΟΣΜΟΣ ΑΥΤΟΣ ΕΙΝΑΙ Η ΒΟΥΛΗΣΗ ΓΙΑ ΔΥΝΑΜΗ—ΚΑΙ ΤΙΠΟΤΕ ΑΛΛΟ!** Μάλιστα καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι εἰστε αὐτὴ ἢ βούληση γιὰ δύναμη—καὶ τίποτε ἄλλο!

* * *